C/2025/647

10.2.2025

NEUVOSTON SUOSITUS

annettu 21 päivänä tammikuuta 2025,

Romanian kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä

(C/2025/647)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan,

ottaa huomioon asetuksen (EU) 2024/1263 ja erityisesti sen 17 artiklan,

ottaa huomioon komission suosituksen,

sekä katsoo seuraavaa:

YLEISIÄ NÄKÖKOHTIA

(1) Uudistettu unionin talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. EU:n talouden uudistetun ohjausjärjestelmän keskeiset osatekijät ovat talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263 ([1]) yhdessä liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanosta annetun muutetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 ([2]) ja jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksistä annetun muutetun neuvoston direktiivin 2011/85/EU ([3]) kanssa. Ohjausjärjestelmällä pyritään edistämään tervettä ja kestävää julkista taloutta sekä kestävää ja osallistavaa kasvua ja resilienssiä uudistuksilla ja investoinneilla ja ehkäisemään liialliset julkisen talouden alijäämät. Sillä myös edistetään jäsenvaltioiden sitoutumista ja painotetaan enemmän keskipitkää aikaväliä, mihin yhdistyy vaikuttavampi ja johdonmukaisempi sääntöjen noudattamisen valvonta.

(2) Kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmat, jotka jäsenvaltiot toimittavat neuvostolle ja komissiolle, ovat uuden talouden ohjausjärjestelmän keskiössä. Suunnitelmilla on määrä saavuttaa seuraavat kaksi tavoitetta: on i) varmistettava muun muassa, että julkinen velka on sopeutuskauden loppuun mennessä uskottavasti lasku-uralla tai pysyy maltillisella tasolla ja että julkisen talouden alijäämä saadaan laskettua alle 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen ja pidettyä sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä, ja ii) varmistettava sellaisten uudistusten ja investointien toteuttaminen, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä yksilöityihin keskeisiin haasteisiin ja edistetään unionin yhteisiä painopisteitä. Tätä varten kussakin suunnitelmassa on määrä esittää nettomenopolkua ([4]) koskeva keskipitkän aikavälin sitoumus, joka käytännössä asettaa budjettirajoitteen neljän tai viiden vuoden pituiseksi suunnitelman voimassaoloajaksi (jäsenvaltion vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen). Lisäksi suunnitelmassa on määrä selostaa, miten jäsenvaltio varmistaa sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamisen, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson ja erityisesti maakohtaisten suositusten yhteydessä (mahdolliseen makrotalouden epätasapainoa koskevaan menettelyyn liittyvät suositukset mukaan lukien) yksilöityihin keskeisiin haasteisiin, ja miten suunnitelmalla edistetään unionin yhteisiä painopisteitä. Julkisen talouden sopeutuskausi kestää neljä vuotta, ja sitä voidaan pidentää enintään kolmella vuodella, jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden, joka täyttää asetuksessa (EU) 2024/1263 säädetyt kriteerit.

([1]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta (EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) Neuvoston asetus (EU) 2024/1264, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).

([3]) Neuvoston direktiivi (EU) 2024/1265, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta (EUVL L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

([4]) Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklassa määritellyt nettomenot eli julkiset menot ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(3) Suunnitelman toimittamisen jälkeen komission on määrä arvioida, täyttääkö se asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset.

(4) Neuvoston on määrä antaa komission suosituksesta suositus, jolla asetetaan kyseisen jäsenvaltion nettomenopolku ja tarvittaessa hyväksytään julkisen talouden sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuus.

ROMANIAN KANSALLISTA KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN FINANSSIPOLIITTIS-RAKENTEELLISTA SUUNNITELMAA KOSKEVIA NÄKÖKOHTIA

(5) Romania toimitti kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelmansa neuvostolle ja komissiolle 25 päivänä lokakuuta 2024. Suunnitelma toimitettiin asetuksen (EU) 2024/1263 36 artiklassa säädetyn määräajan pidennystä noudattaen, kuten komission kanssa oli sovittu. Toimittamisen määräaikaa pidennettiin Romanian esittämien syiden vuoksi komission kanssa sovitun mukaisesti.

Suunnitelman toimittamista edeltävä prosessi

(6) Jotta ennen kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien toimittamista käytävää vuoropuhelua voitaisiin rajata, komissio lähetti Romanialle 21 päivänä kesäkuuta 2024 asetuksen (EU) 2024/1263 9 artiklan mukaisesti viiteuran ([5]). Komissio julkaisi viiteuran 25 päivänä lokakuuta 2024 ([6]). Viiteura on riskiperusteinen ja sillä varmistetaan, että viimeistään julkisen talouden sopeutuskauden päättyessä ja ilman muita sopeutuskauden jälkeen toteutettavia julkisen talouden toimenpiteitä julkinen velka on uskottavasti lasku-uralla tai pysyy keskipitkällä aikavälillä maltillisella tasolla ja että julkisen talouden alijäämä saadaan sopeutuskauden aikana laskettua alle 3 prosentin suhteessa BKT:hen ja keskipitkällä aikavälillä pidettyä kyseisen viitearvon alapuolella. Keskipitkällä aikavälillä tarkoitetaan sopeutuskauden päättymistä seuraavaa kymmenen vuoden ajanjaksoa. Viiteura on asetuksen (EU) 2024/1263 6 artiklan d alakohdan sekä 7 ja 8 artiklan mukaisesti myös alijäämän vertailuarvon velkakestävyyttä koskevan turvalausekkeen ja alijäämän resilienssiä koskevan turvalausekkeen mukainen. Romanian viiteuran mukaan nettomenot eivät saisi kesäkuussa 2024 ennakolta toimitetun ohjauksen perustana olevien komission oletusten perusteella ja olettaen, että sopeutuskausi on seitsemän vuotta, kasvaa taulukossa 1 esitettyjä lukemia enempää. Tämä vastaa sopeutuskaudella 2025–2031 5,2 prosentin ja ajanjaksolla 2025–2028 5,5 prosentin keskimääräistä nettomenojen kasvua.

Taulukko 1: Komission Romanialle 21 päivänä kesäkuuta 2024 esittämä viiteura

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Keskiarvo 2025–2028	Keskiarvo 2025–2031
Nettomenojen enimmäiskasvu (vuotuinen, %)	6,1	5,7	5,3	5,0	4,8	4,7	4,5	5,5	5,2

Lähde: Komission laskelmat.

(7) Romania ja komissio kävivät heinä-lokakuussa 2024 teknisen vuoropuhelun asetuksen (EU) 2024/1263 12 artiklaa noudattaen. Vuoropuhelussa keskityttiin Romanian suunnitelman mukaiseen nettomenopolkuun ja sen taustaoletuksiin sekä uudistus- ja investointisitoumuksiin, joiden perusteella Romania pyysi sopeutuskauden pidentämistä. Keskusteluissa keskityttiin verouudistukseen, verohallinnon uudistukseen, mikroyritysten verojärjestelmän uudistukseen ja menojen uudelleenarviointeihin. Lisäksi teknisessä vuoropuhelussa käsiteltiin sellaisten suunniteltujen uudistusten ja investointien toteuttamista, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä yksilöityihin

([5]) Jäsenvaltioille ja talous- ja rahoituskomitealle ennakolta toimitettu ohjaus sisältää viiteurat pidentämättömälle (neljän vuoden) sopeutuskaudelle ja pidennetylle (seitsemän vuoden) sopeutuskaudelle. Se sisältää myös tärkeimmät lähtöolosuhteet ja taustaoletukset, joita keskipitkän aikavälin julkista velkaa koskevassa komission ennustekehyksessä on käytetty. Viiteura on laskettu komission velkakestävyysraportissa (*Debt Sustainability Monitor 2023*) (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2023_en) kuvatun menetelmän perusteella. Sen perustana on Euroopan komission kevään 2024 talousennuste ja sen vuoteen 2033 asti ulottuva keskipitkän aikavälin pidennys. Pitkän aikavälin BKT:n kasvu ja ikääntymisestä aiheutuvat kustannukset ovat komission ja neuvoston yhteisen ikääntymisraportin (*2024 Ageing Report*) (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en) mukaisia.

([6]) https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/national-medium-term-fiscal-structural-plans_en#romania.

keskeisiin haasteisiin ja edistetään unionin yhteisiä painopisteitä eli oikeudenmukaista ja vihreää digitaalista siirtymää, yhteiskunnan ja talouden resilienssiä, energiaturvallisuutta ja puolustusvoimavarojen kehittämistä.

(8) Romanian suunnitelmaan sisältyvien tietojen mukaan Romania toteutti lokakuussa 2024 asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklan 3 kohtaa ja 36 artiklan 1 kohdan c alakohtaa noudattaen kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkina-osapuolten kuulemisen. Romanian suunnitelmassaan toimittamien tietojen mukaan suunnitelmasta käytiin 16 päivänä lokakuuta 2024 julkinen keskustelu yritysten edustajien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Muut asiaan liittyvät prosessit

(9) Romania kuuluu tällä hetkellä liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn piiriin ([7]). Neuvosto antoi 3 päivänä huhtikuuta 2020 komission suosituksen perusteella ja SEUT-sopimuksen 126 artiklan 6 kohdan nojalla päätöksen (EU) 2020/509 liiallisen alijäämän olemassaolosta Romaniassa, koska Romania ei ennakoidusti noudattanut SEUT-sopimuksen alijäämäkriteeriä, ja antoi SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla suosituksen liiallisen alijäämän korjaamiseksi viimeistään vuonna 2022. Ottaen huomioon covid-19-pandemiaan liittyvän talouden toimeliaisuuden voimakkaan vähenemisen neuvosto antoi 18 päivänä kesäkuuta 2021 Romanialle SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla tarkistetun suosituksen, jossa liiallisen alijäämän korjaamisen määräaikaa pidennettiin vuoteen 2024. Komissio totesi 24 päivänä marraskuuta 2021, että Romania oli toteuttanut tuloksellisia toimia vastauksena SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla 18 päivänä kesäkuuta 2021 annettuun neuvoston suositukseen, ja katsoi, että liiallista alijäämää koskevassa menettelyssä ei tuolloin ollut tarvetta lisätoimille. Vuonna 2023 Romania kuitenkin jäi merkittävästi jälkeen kaikista sille vuonna 2021 annetun neuvoston suosituksen osatavoitteista. Nimellinen alijäämä oli merkittävästi suositusta suurempi (6,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun neuvoston suositus oli 4,4 prosenttia), rakenteelliset toimet olivat paljon suositusta vähäisempiä ja nettomenot olivat kasvaneet huomattavasti suositusta enemmän.

(10) Tästä syystä neuvosto totesi 26 päivänä heinäkuuta 2024, että Romania ei ollut toteuttanut 18 päivänä kesäkuuta 2021 annetun neuvoston suosituksen johdosta tuloksellisia toimia ([8]). Tämä suositus annetaan samaan aikaan kuin SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla annettu neuvoston suositus Romanialle julkisen talouden liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi ([9]). Näiden suositusten samanaikaisella hyväksymisellä, joka vastaa uuden talouden ohjausjärjestelmän tarpeita ja on siihen siirtymisen myötä perusteltua, varmistetaan suositeltujen sopeutusurien johdonmukaisuus.

(11) Komissio totesi 19 päivänä kesäkuuta 2024, että Romanialla on liiallisia makrotalouden epätasapainoja. Romanialla on erityisesti maksutaseeseen liittyviä haavoittuvuuksia, jotka liittyvät pääasiassa suuriin, jatkuvasti kasvaviin julkisen talouden alijäämiin. Samalla merkittävät hinta- ja kustannuspaineet ovat kasvaneet ja politiikkatoimet ovat olleet heikkoja ([10]).

(12) Neuvosto antoi 21 päivänä lokakuuta 2024 Romanialle eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä useita maakohtaisia suosituksia ([11]).

YHTEENVETO SUUNNITELMASTA JA KOMISSION ARVIO SIITÄ

(13) Komissio on arvioinut suunnitelman asetuksen (EU) 2024/1263 16 artiklaa noudattaen seuraavasti:

Tausta: makrotalouden ja julkisen talouden tilanne ja näkymät

(14) Talouden toimeliaisuus lisääntyi vuonna 2023 Romaniassa 2,4 prosenttia, mikä johtui kotimaisesta kysynnästä. Euroopan komission syksyn 2024 talousennusteen mukaan talouden odotetaan kasvavan 1,4 prosenttia vuonna 2024. Tämä kasvun hidastuminen johtuu teollisuuden tuotannon, asuinrakentamisen, tietotekniikan ja liikennepalvelujen hillitymmästä kehityksestä. Vuonna 2025 reaalisen BKT:n odotetaan kasvavan 2,5 prosenttia, sillä yksityinen kulutus on vakaata ja yksityiset investoinnit ovat lisääntyneet joustavampien rahoitusehtojen ansiosta. Vuonna 2026 reaalisen BKT:n odotetaan kasvavan 2,9 prosenttia, koska EU:n varoista julkiseen infrastruktuuriin tehtyjen investointien odotetaan vauhdittavan kasvua voimakkaasti elpymis- ja palautumistukivälineen viimeisessä vaiheessa. Romanian potentiaalisen BKT:n kasvun odotetaan ennustekaudella (2024–2026) olevan keskimäärin 2,2 prosenttia pääomaintensiteetin ja kokonaistuottavuuden kasvun ansiosta. Työttömyysaste oli 5,6 prosenttia

([7]) Kaikki asiakirjat, jotka liittyvät Romanian liiallista alijäämää koskevaan menettelyyn, ovat saatavilla osoitteessa https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview/romania_en.

([8]) EUVL L, 1.8.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/2130/oj.

([9]) Suositus neuvoston suositukseksi Romanian liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi (26.11.2024, COM(2024) 957 final).

([10]) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille, COM(2024) 600 final, lisäys 4.

([11]) Neuvoston suositus, annettu 21 päivänä lokakuuta 2024, Romanian talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepolitiikasta.

vuonna 2023, ja komissio ennakoi sen olevan 5,5 prosenttia vuonna 2024, 5,5 prosenttia vuonna 2025 ja 5,4 prosenttia vuonna 2026. Inflaation (BKT-deflaattorin), joka vuonna 2023 oli 12,8 prosenttia, ennakoidaan hidastuvan 9,0 prosenttiin vuonna 2024 ja hidastuvan edelleen 5,9 prosenttiin vuonna 2025 ja 5,3 prosenttiin vuonna 2026.

(15) Julkisen talouden kehityksestä voidaan todeta, että vuonna 2023 Romanian julkisen talouden alijäämä oli 6,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Euroopan komission syksyn 2024 talousennusteen mukaan se kasvaa 8,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024, supistuu 7,9 prosenttiin vuonna 2025 ja politiikan säilyessä muuttumattomana pysyy 7,9 prosentissa vuonna 2026. Komission ennusteessa ei käsitellä Romanian vuoden 2025 talousarvioesitystä, sillä se ei ole vielä valmistunut. Julkinen velka oli vuoden 2023 lopussa 48,9 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission talousennusteen mukaan velkasuhde kasvaa vuoden 2024 loppuun mennessä 52,2 prosenttiin. Sen ennakoidaan kasvavan vuoden 2025 loppuun mennessä 56,1 prosenttiin ja vuoden 2026 loppuun mennessä 59,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Komission julkisen talouden ennusteessa ei sellaisenaan oteta huomioon keskipitkän aikavälin suunnitelmiin sisältyviä politiikkasitoumuksia ennen kuin niiden tukena on uskottavasti ilmoitettuja ja riittävän tarkasti määritettyjä konkreettisia politiikkatoimenpiteitä.

Nettomenopolku ja tärkeimmät suunnitelmaan sisältyvät makrotaloudelliset oletukset

(16) Romanian kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma kattaa vuodet 2025–2028, ja siinä esitetään julkisen talouden sopeutus seitsemäksi vuodeksi.

(17) Suunnitelma sisältää kaikki asetuksen (EU) 2024/1263 13 artiklassa edellytetyt tiedot.

(18) Suunnitelmassa sitoudutaan taulukossa 2 esitettyyn nettomenopolkuun, joka vastaa 4,8 prosentin keskimääräistä nettomenojen kasvua vuosina 2025–2028. Lisäksi Romania sitoutuu uudistusten ja investointien kokonaisuuteen, jotta sopeutuskausi voidaan pidentää seitsemään vuoteen (2025–2031), joiden aikana nettomenojen kasvun ennakoidaan olevan keskimäärin 4,4 prosenttia. Suunnitelmassa ilmoitettu keskimääräinen nettomenojen kasvu sopeutuskaudella (2025–2031) on pienempi kuin komission 21 päivänä kesäkuuta 2024 toimittamalla viiteuralla (5,2 %). Suunnitelmassa oletetaan, että potentiaalisen BKT:n kasvu heikkenee asteittain 2,7 prosentista 2,0 prosenttiin vuosina 2024–2031. Lisäksi suunnitelmassa odotetaan, että BKT-deflaattorin kasvu hidastuu vuoden 2024 7,2 prosentista 5,0 prosenttiin vuonna 2025 ja sen jälkeen edelleen 4,4 prosenttiin vuonna 2031.

Taulukko 2: Nettomenopolku ja tärkeimmät Romanian suunnitelmaan sisältyvät oletukset

						Sopeutuskauden pidentäminen				
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Keskiarvo suunnitelman voimassaoloaikana 2025–2028	Keskiarvo sopeutuskaudella 2025–2031
Nettomenojen kasvu (vuotuinen, %)	14,3	5,1	4,9	4,7	4,3	4,2	3,9	3,8	4,8	4,4
Nettomenojen kasvu (kumulatiivinen, perusvuodesta 2023, %)	14,3	20,2	26,0	31,9	37,6	43,3	49,0	54,7	—	—
Potentiaalisen BKT:n kasvu (%)	2,7	2,7	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	2,4	2,3
Inflaatio (BKT-deflaattorin kasvu) (%)	7,2	5,0	4,9	4,8	4,7	4,6	4,5	4,4	4,8	4,7

Lähde: Romanian kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma ja komission laskelmat.

Suunnitelmaan sisältyvien nettomenositoumusten vaikutukset julkiseen velkaan

(19) Jos nettomenopolku, johon suunnitelmassa on sitouduttu, ja sen perustana olevat oletukset toteutuvat, julkinen velka, joka vuonna 2024 oli 52,2 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvaisi suunnitelman mukaan niin, että se olisi 62,6 prosenttia vuonna 2029 ja supistuisi tämän jälkeen siten, että se on 61,4 prosenttia vuonna 2031, kuten seuraavasta taulukosta ilmenee. Julkisen velan arvioidaan jatkavan supistumistaan huomattavasti, alle 60 prosenttiin suhteessa BKT:hen, suunnitelman kattaman ajanjakson päättymistä seuraavien kymmenen vuoden aikana.

Taulukko 3: Julkisen velan ja julkisen talouden rahoitusaseman kehittyminen Romanian suunnitelmassa

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2041
Julkinen velka (% suhteessa BKT:hen)	48,9	52,2	55,7	58,5	60,6	62,0	62,6	62,4	61,4	47,9
Julkisen talouden rahoitusasema (% suhteessa BKT:hen)	- 6,5	- 7,9	- 7,0	- 6,4	- 5,7	- 5,0	- 4,2	- 3,4	- 2,5	- 1,6

Lähde: Romanian keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma.

Näin ollen julkisen talouden velkasuhde saataisiin suunnitelman mukaan keskipitkällä aikavälillä laskettua perussopimuksessa suhteessa BKT:hen asetetun 60 prosentin viitearvon alapuolelle. Tämä on suunnitelman oletusten perusteella uskottavaa, sillä kaikissa komission velkakestävyysanalyysin deterministisissä stressitesteissä velan ennustetaan olevan alle 60 prosenttia suhteessa BKT:hen vuoteen 2041 mennessä. Näin ollen suunnitelmassa esitetty nettomenopolku vastaa suunnitelmaan sisältyvien politiikkasitoumusten ja makrotaloudellisten oletusten perusteella asetuksen (EU) 2024/1263 6 artiklan a alakohdassa ja 16 artiklan 2 kohdassa säädettyä velkavaatimusta.

Suunnitelmaan sisältyvien nettomenositoumusten vaikutukset julkisen talouden rahoitusasemaan

(20) Suunnitelmaan sisältyvien nettomenopolun ja oletusten perusteella julkisen talouden alijäämä supistuisi 7,9 prosentista suhteessa BKT:hen vuonna 2024 niin, että se on 2,5 prosenttia vuonna 2031, joka olisi ensimmäinen vuosi, jona alijäämä on alle 3 prosenttia. Näin ollen suunnitelman mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ei ylittäisi sopeutuskauden lopussa (2031) 3 prosentin viitearvoa. Myöskään sopeutuskautta seuraavien kymmenen vuoden aikana (eli vuoteen 2041) julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ei ylittäisi 3 prosentin viitearvoa. Näin ollen suunnitelmassa esitetty nettomenopolku vastaa suunnitelmaan sisältyvien politiikkasitoumusten ja makrotaloudellisten oletusten perusteella asetuksen (EU) 2024/1263 6 artiklan b alakohdassa ja 16 artiklan 2 kohdassa säädettyä alijäämävaatimusta.

Julkisen talouden sopeutuksen aikaprofiili

(21) Suunnitelmassa kuvattu rakenteellisen perusjäämän muutoksena mitattu julkisen talouden sopeutuksen aikaprofiili on lineaarinen, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 6 artiklan c alakohdassa edellytetään. Tämän seurauksena julkisen talouden sopeutus on suunnitelman neljän ensimmäisen vuoden aikana oikeassa suhteessa kokonaissopeutukseen. Näin ollen suunnitelmassa esitetty nettomenopolku on suunnitelmaan sisältyvien politiikkasitoumusten ja makrotaloudellisten oletusten perusteella asetuksen (EU) 2024/1263 6 artiklan c alakohdassa säädetyn, lykkäämisen kieltävän turvalausekkeen ja 36 artiklan 1 kohdan e alakohdan siirtymäsäännöksen mukainen.

Taulukko 4: Rakenteellisen perusjäämän kehittyminen Romanian suunnitelmassa

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Rakenteellinen perusjäämä (% suhteessa BKT:hen)	- 4,1	- 5,3	- 4,3	- 3,3	- 2,3	- 1,3	- 0,3	0,7	1,7
Rakenteellisen perusjäämän muutos (%-yks.)	—	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Lähde: Romanian keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma.

Liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn noudattaminen suunnitelmassa

(22) Suunnitelmassa esitetty nettomenopolku vastaa liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn vaatimuksia (muun muassa neuvoston asetuksen (EY) N:o 1467/97 3 artiklan 4 kohdan kolmannessa alakohdassa vahvistettua rakenteellisen rahoitusaseman vuotuista vähimmäissopeutusta koskevaa vaatimusta).

Alijäämän resilienssiä koskevan turvalausekkeen noudattaminen suunnitelmassa

(23) Asetuksen (EU) 2024/1263 8 artiklassa säädettyä ennaltaehkäisevän osion mukaista vaatimusta alijäämän resilienssiä koskevasta turvalausekkeesta – jonka tavoitteena on tarjota yhteinen marginaali verrattuna alijäämän viitearvoon, joka on 3 prosenttia suhteessa BKT:hen – ei sovelleta Romaniaan, koska alijäämän on määrä olla alle 3 prosenttia suhteessa BKT:hen vasta sopeutuskauden viimeisenä vuonna.

Velkakestävyyttä koskevan turvalausekkeen noudattaminen suunnitelmassa

(24) Vuosina 2027–2031 julkinen velka on suunnitelman mukaan 60–90 prosenttia suhteessa BKT:hen. Koska suunnitelman mukaan julkisen talouden alijäämä kuitenkin supistuisi alle 3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2031, mikä johtaisi liiallisen alijäämän olemassaolosta tehdyn päätöksen kumoamiseen vuoden kuluttua sopeutuskauden päättymisestä, velkakestävyyttä koskevaa turvalauseketta ei suunnitelman kattamalla ajanjaksolla sovelleta.

Suunnitelman makrotaloudelliset oletukset

(25) Suunnitelma perustuu oletuksiin, jotka eroavat Romanialle 21 päivänä kesäkuuta 2024 toimitetuista komission oletuksista. Suunnitelmassa käytetään erilaisia oletuksia erityisesti viidestä muuttujasta, jotka ovat lähtötilanne (rakenteellinen perusjäämä vuonna 2024), potentiaalisen ja reaalisen BKT:n kasvu ja BKT-deflaattorin kasvu, ja siinä otetaan huomioon kansallisen valuutan arvon oletettu heikkeneminen. Seuraavassa esitetään arvio näistä oletuksiin liittyvistä eroista. Oletuksiin liittyvät erot, joiden vaikutus keskimääräiseen nettomenojen kasvuun on merkittävin, luetellaan jäljempänä, ja kutakin eroa arvioidaan erikseen.

— Suunnitelmassa lähtötilanne on huonompi kuin komission oletuksessa. Romanialle kesäkuussa 2024 ennakolta toimitetussa ohjauksessa rakenteellinen perusjäämä oli - 4,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, mutta suunnitelmassa se on - 5,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Suunnitelman pienempi rakenteellinen perusjäämä on osoitus suurista julkisista menoista vuoden ensimmäisillä kolmella neljänneksellä. Ne johtuvat julkisen sektorin palkkojen, pääomamenojen ja sosiaalisten tulonsiirtojen nopeasta kasvusta. Perusjäämäennuste vuodeksi 2024 on hyvin lähellä komission syksyn talousennusteessa esitettyä perusjäämää ja realistinen. Näin ollen tätä oletusta pidetään asianmukaisesti perusteltuna. Tämä tekee suunnitelmassa ilmoitetusta keskimääräisestä nettomenojen kasvusta komission oletuksiin perustuvaa kasvua pienemmän.

— Suunnitelmassa potentiaalisen BKT:n kasvun oletetaan olevan hitaampaa vuonna 2024 ja nopeampaa vuosina 2026–2028 kuin kesäkuussa 2024 ennakolta toimitetussa ohjauksessa. Kaiken kaikkiaan kehitys on yhtä vakaata kuin ennakolta toimitetun ohjauksen mukaan. Tämä tekee suunnitelmassa ilmoitetusta keskimääräisestä nettomenojen kasvusta komission oletuksiin perustuvaa kasvua suuremman. Vaihtoehtoisten potentiaalista kasvua koskevien oletusten käyttö on asetuksen (EU) 2024/1263 36 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan mahdollista edellyttäen, että kumulatiivinen kasvu ennustejaksolla (eli vuoteen 2041) on suurelta osin komission oletusten mukaista, kuten se suunnitelmassa on. Näin ollen tätä oletusta pidetään asianmukaisesti perusteltuna.

— Suunnitelmassa BKT-deflaattorin kasvun oletetaan olevan vuonna 2025 hitaampaa kuin kevään 2024 ennakolta toimitetussa ohjauksessa, mikä johtaa BKT-deflaattorin hitaampaan kasvuun koko sopeutuskauden ajan käytettäessä keskipitkän aikavälin lineaarista lähentymissääntöä, koska lähtötaso on alhaisempi. Tämä tekee suunnitelmassa ilmoitetusta keskimääräisestä nettomenojen kasvusta komission oletuksiin perustuvaa kasvua pienemmän. Oletus on varovainen ja näin ollen asianmukaisesti perusteltu.

— Suunnitelmassa otetaan riittävällä tavalla huomioon olettamus, jonka mukaan velkakehityksessä Romanian leun valuuttakurssi heikkenee suhteessa euroon. Tätä oletusta pidetään asianmukaisesti perusteltuna, ja se tekee keskimääräisestä nettomenojen kasvusta sopeutuskaudella komission oletuksiin perustuvaa kasvua pienemmän.

Jäljelle jäävällä erolla ei ole merkittävää vaikutusta keskimääräiseen nettomenojen kasvuun komission oletuksiin verrattuna. Kaikki oletuksiin liittyvät erot yhdessä johtavat siihen, että keskimääräinen nettomenojen kasvu on suunnitelmassa viiteuraa hitaampaa. Komissio ottaa edellä esitetyn arvion suunnitelmaan liittyvistä oletuksista huomioon tämän suosituksen noudattamista koskevissa tulevissa arvioissa.

Suunnitelmaan sisältyvä finanssipoliittinen strategia

(26) Suunnitelman ohjeellisen finanssipoliittisen strategian mukaan nettomenoja koskevat sitoumukset toteutetaan pääasiassa menoja hillitsemällä. Julkisen talouden perusmenojen suhteen BKT:hen arvioidaan supistuvan 40,6 prosentista vuonna 2024 34,6 prosenttiin vuonna 2031 eli 6 prosenttiyksikköä seitsemän vuoden aikana. Kaikkien menoluokkien ennustetaan pienenevän suhteessa BKT:hen. Tätä sitoumusta tukevat jossain määrin suunnitelmassa esitetyt menouudistukset (menojen uudelleenarvioinnit, eläkeuudistukset ja valtionyritysten hallinnon uudistaminen), mutta tavoitteiden saavuttaminen edellyttää määrätietoista täytäntöönpanoa ja lisätoimenpiteitä suunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden rinnalle. Toimenpiteiden määrällisesti ilmaistu erittely on määrä vahvistaa tai mukauttaa vuotuisissa talousarvioissa.

(27) Samaan aikaan suunnitelmaan sisältyvän ohjeellisen finanssipoliittisen strategian toteuttamiseen liittyy riskejä. Useimmat näistä sitoumuksista jäävät uuden hallituksen täytäntöönpantaviksi. Lisäksi työllisyys- ja yhteisvastuuasioista vastaava ministeri ilmoitti 20 päivänä marraskuuta 2024, että eläkkeiden viitearvo nousee 12,1 prosenttia. Tämä ilmoitus merkitsee paljon suurempaa eläkkeiden kasvua (noin 1 % suhteessa BKT:hen) kuin suunnitelmassa, jossa oletuksena oli eläkkeiden nimellinen jäädyttäminen vuonna 2025.

Suunnitelmaan sisältyvä sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuus

(28) Suunnitelmassa Romania sitoutuu uudistusten ja investointien kokonaisuuteen, jolla pyritään parantamaan potentiaalista kasvua ja julkisen talouden kestävyyttä ja johon julkisen talouden sopeutuskauden pidentäminen neljästä vuodesta seitsemään vuoteen perustuu. Sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistusten ja investointien kokonaisuus koostuu useista elpymis- ja palautumissuunnitelman sitoumuksista, joistakin elpymis- ja palautumissuunnitelman täydennetyistä sitoumuksista sekä joistakin uusista uudistuksista. Niitä ovat seuraavat toimenpiteet (ks. myös liite II):

— Eläkeuudistus ja erityiseläkeuudistus. Nämä kaksi uudistusta ovat voimassa olevia elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteitä, ja ne vastaavat Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman eläkejärjestelmän uudistamista koskevia välitavoitteita 213, 214 ja 215, jotka on jo hyväksytty. Näiden uudistusten täysimääräinen täytäntöönpano edistäisi merkittävästi julkisen talouden kestävyyttä, mutta suurin osa vaikutuksista toteutuu pitkällä aikavälillä. Erityiseläkeuudistuksessa erityiseläkettä saavien korvaussuhteet on määrä mukauttaa asteittain yleisen eläkejärjestelmän korvaussuhteisiin. Eläkeuudistus edellyttää järjestelmän perinpohjaista tarkistamista ja kaikkien eläkkeiden uudelleenlaskemista tavalla, joka vastaa paremmin maksuosuusperiaatetta. Uudistuksessa on myös säännöksiä, jotka kannustavat pidentämään työuraa: siinä jaetaan bonuspisteitä pitkistä vakuutusmaksukausista ja kytketään lakisääteinen eläkeikä elinajanodotteen kehitykseen. Maailmanpankki on laatinut määrällisen arvion näiden uudistusten finanssipoliittisista vaikutuksista.

— Vähimmäispalkkauudistus. Uudistussitoumus täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitetta 392, jolla varmistetaan vähimmäispalkan määrittäminen. Uudistussitoumuksella otetaan käyttöön uusi järjestelmä bruttomääräisen vähimmäispalkan vahvistamiseksi riippumattoman laitoksen ennustaman inflaation ja tuottavuuden kasvun perusteella varmistaen samalla, että vähimmäispalkka pysyy tietyn vaihteluvälin puitteissa suhteessa keskipalkkaan. Uudistuksella pyritään parantamaan vähimmäispalkan päivitysten ennustettavuutta. Tämä auttaa välttämään tilapäisiä korotuksia, joilla voi olla kielteinen vaikutus kustannuskilpailukykyyn. Uudistus toteutetaan vuonna 2025, ja sen odotetaan tuottavan ylimääräisiä tuloja, joiden arvo on 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen.

— Julkisen sektorin palkkausjärjestelmän uudistus. Uudistussitoumus täydentää Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitetta 420, joka koskee oikeudenmukaisen yhtenäispalkkajärjestelmän kehittämistä julkisella sektorilla. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa oikeudenmukainen ja julkisen talouden kannalta kestävä palkkapolitiikka tarkistamalla kunkin ammattiryhmän luokituskertoimia ja paikallishallinnon virkamiesten palkkataulukkoja sekä rajaamalla bonukset 20 prosenttiin peruspalkasta. Suunnitelmassa korostetaan, että uudistuksen on oltava sopusoinnussa julkisen talouden kestävyyden kanssa ja että se on pantava täytäntöön noudattaen siihen sisältyviä julkisen sektorin kokonaiskorvausten määrärahoja ja vastuullista finanssipolitiikkaa

koskevaa lainsäädäntöä. Uudistus toteutetaan vasta, kun julkisen talouden alijäämä on supistunut alle 5,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

— Mikroyritysten verotuksen uudistus. Suunnitelmassa viitataan Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman verokehyksen uudelleentarkastelua koskevaan välitavoitteeseen 206. Siinä esitetään yhteenveto jo toteutetuista toimenpiteistä, joita tarkastellaan parhaillaan kolmannen maksupyynnön yhteydessä. Uudistuksen päätavoitteena on pienentää mikroyritysten verojärjestelmän soveltamisalaa tiukentamalla kelpoisuusehtoja ja pitämällä järjestelmä mahdollisimman yksinkertaisena. Osa toimenpiteistä toteutettiin jo vuosina 2022 ja 2023, ja suunnitelman mukaan jäljellä olevien toimien toteuttaminen alkaa vuonna 2025. Suunnitelmassa arvioidaan, että uudistuksesta valtiolle syntyvien ylimääräiset tulot ovat 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Lisätuloja voisi syntyä, jos uudistuksessa tiukennettaisiin merkittävästi mikroyritysten verojärjestelmän kelpoisuusvaatimuksia ja ne mukautettaisiin alv-kynnysarvoon. Näin järjestelmä pysyisi yksinkertaisena ja sen hallinnointi helpottuisi.

— Verouudistus. Tämä on voimassa oleva elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpide, joka liittyy verokehyksen tarkistamista koskeviin välitavoitteisiin 205, 207 ja 208 sekä kiinteistöjen automaattisen arvonmääritysmallin kehittämistä koskevaan välitavoitteeseen 237. Uudistuksen päätavoitteiden kuvaus vastaa elpymis- ja palautumissuunnitelman kuvausta (verojärjestelmän oikeudenmukaisuuden, yksinkertaisuuden ja ennustettavuuden lisääminen sekä paremmat kannustimet). Uudistuksella tavoitellaan valtion tulojen kasvua 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025 ilman eläkkeiden verottoman osuuden kasvun vaikutusta (joka vastaa 0,2 prosentin veronkevennystä suhteessa BKT:hen). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on toteutettava uusia toimenpiteitä vuoden 2025 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä, mikä johtaa vuoden aikana valtion tulojen 1,7 prosentin kasvuun suhteessa BKT:hen. Näitä toimenpiteitä ei ole vielä eritelty, mutta suunnitelmassa hahmotellaan uudistuksen toteuttamiseen johtava prosessi ja mainitaan, että kaikkia verotuksen osa-alueita voidaan uudistaa.

— Verohallinnon uudistus. Uudistus perustuu välitavoitteisiin 225 ja 226 sisältyviin sitoumuksiin, jotka koskevat vero- ja verohallinnon prosessien parantamista. Uudistuksen päätavoitteena on lisätä verohallintoviraston (ANAF) tehokkuutta ja hallinnollisia resursseja hyödyntämällä digitaalisia välineitä ja ottamalla käyttöön tiukempia seurantamekanismeja. Siihen sisältyy useita toimenpiteitä, erityisesti seuraavat: arvonlisäveropetosten varhaisen havaitsemisen mekanismin käyttöönotto; analyyttisten välineiden käyttöönotto arvonlisäverovajeen korjaamiseksi; vaatimusten noudattamisen digitaalisen seurannan lisääminen; suurten ja keskisuurten veronmaksajien verosuunnittelun valvontamekanismin käyttöönotto; sisäisten tietokantojen integrointi ja yhdistäminen sekä maksukyvyttömyyslainsäädännön muuttaminen sen varmistamiseksi, että maksukyvyttömiksi ilmoittautuneiden yritysten tilannetta voidaan valvoa paremmin. Suunnitelmassa tämän uudistuksen vaikutuksen arvioidaan olevan 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen seitsemän vuoden aikana, mikä vaikuttaa uskottavalta.

— Julkisten menojen järjestelmän uudistus. Uudistuksella täydennetään sitoumuksia, jotka sisältyvät talousarvion ohjelmointimekanismin parantamista koskeviin välitavoitteisiin 202 ja 234, vähimmäispalkan määrittämisen varmistamista koskevaan välitavoitteeseen 392 sekä valtion päätöksentekoprosessien ennustettavuuden ja tehokkuuden parantamista koskevaan välitavoitteeseen 403. Uudistuksella pyritään lisäämään tehokkuutta, avoimuutta ja vastuullista finanssipolitiikkaa julkisten varojen käytössä. Se sisältää toimenpiteitä, joilla valvotaan perusteettomia määrärahojen ylityksiä, toteutetaan järjestelmällisiä menokartoituksia (arvioidaan menoja uudelleen) ja laajennetaan keskitettyjä hankintoja. Elpymis- ja palautumissuunnitelma ja finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma sisältävät yhdessä useita toimenpiteitä, joilla menojen uudelleenarvioinneista tehdään kansainvälisten parhaiden käytäntöjen mukaisia: parannetaan valtion omistajuutta ja poliittista sitoutumista prosessiin, palkataan pätevää henkilöstöä tekemään uudelleenarvioinnit, otetaan mukaan määrällisiä säästötavoitteita, parannetaan hallintorakennetta ja integroidaan uudelleenarvioinnit paremmin talousarvioprosessiin. Suunnitelman mukaan uudistuksen arvioidaan tuottavan pysyviä säästöjä 0,35 prosenttia suhteessa BKT:hen, mikä vaikuttaa uskottavalta.

— Yritysten rahoitusjärjestelmän uudistus. Tämä on uusi, Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden lisäksi toteutettava toimenpide, ja sen tavoitteena on tukea liiketoimintaympäristöä, erityisesti valmistusteollisuutta ja pk-yrityksiä, sekä luoda oman pääoman ehtoisen rahoituksen mekanismeja, joilla edistetään talouden suorituskykyä. Uudistuksessa on erityisesti tarkoitus perustaa investointirahasto pk-yritysten pääomasijoitustoiminnan tukemiseksi, uusi oikeudellinen kehys strategisille investoinneille valmistusteollisuuden talouden tukemiseksi sekä uusi oikeudellinen kehys erityisavustusten myöntämiseksi valmistusteollisuudelle. Uudistuksen vaikutusta ei ole arvioitu määrällisesti, mutta sillä voidaan odottaa olevan myönteinen, vaikkakin marginaalinen, vaikutus kasvuun.

— Valtion tai paikallisten talouden toimijoiden (valtionyritykset) menojärjestelmän uudistus. Uudistus on uusi toimenpide elpymis- ja palautumissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden lisäksi. Sen tavoitteena on saada valtionyrityksissä aikaan säästöjä lisäämällä tehokkuushyötyjä ja menopäätösten vastuullisuutta. Uudistukseen sisältyy useita oikeansuuntaisia toimenpiteitä, kuten varainkäyttöä koskevien sääntöjen ja uusien käytäntöjen

käyttöönotto pääomamenojen hallinnoinnin parantamiseksi. Suunnitelmassa arvioidaan, että mahdolliset lisätulot olisivat 0,25 prosenttia suhteessa BKT:hen koko suunnitelman keston ajan, mikä komission mukaan vaikuttaa kunnianhimoiselta.

(29) Jokainen uudistus ja investointi, johon sopeutuskauden pidentäminen perustuu, on asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 3 kohtaa noudattaen riittävän yksityiskohtainen, etupainotteinen ja aikasidonnainen sekä riittävän hyvin todennettavissa.

(30) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevat elpymis- ja palautumissuunnitelman sitoumukset sisältävät merkittäviä uudistuksia ja investointeja julkisen talouden kestävyyden parantamiseksi ja talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseksi. Lisäksi Romania sitoutuu jatkamaan uudistustoimia keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman voimassaolon ajan ja säilyttämään kansallisesti rahoitettujen investointien tason elpymis- ja palautumissuunnitelman voimassaolon ajan (ks. jäljempänä taulukko 5). Sitoumuksia seurataan koko sen ajan, kun keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellista suunnitelmaa toteutetaan. Näin ollen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia sitoumuksia voidaan ottaa huomioon sopeutuskauden pidentämisedellytyksenä, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 36 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään.

(31) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistusten ja investointien kokonaisuuden odotetaan parantavan Romanian talouden kasvu- ja kestävyyspotentiaalia kestävällä tavalla, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 2 kohdan a alakohdassa edellytetään. Suunnitelmassa ei esitetä määrällisiä arvioita uudistusten ja investointien vaikutuksesta potentiaaliseen kasvuun. Eläkeuudistuksilla (yleinen järjestelmä ja erityiseläkkeet) olisi kuitenkin ajan mittaan edistettävä työvoiman kasvamista suhteessa uudistamattomiin järjestelmiin, mikä kasvattaisi potentiaalista BKT:tä. Vuonna 2023 julkiset investoinnit olivat 5,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, ja suunnitelman mukaan ne kasvaisivat huomattavasti erityisesti suunnitelman kattaman kauden alkuvuosina siten, että ne ovat 7,1 prosenttia vuonna 2025 ja 7,3 prosenttia vuonna 2026 suhteessa BKT:hen. Nämä investoinnit, joita tehdään kaikilla aloilla keskeiset infrastruktuurit mukaan luettuina, auttavat parantamaan talouden kasvupotentiaalia ja resilienssiä. Menojen uudelleenarviointien olisi myös autettava talousarvion resurssien kohdentamisessa uudelleen kasvua edistäviin painopisteisiin.

(32) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistusten ja investointien kokonaisuuden odotetaan tukevan Romanian julkisen talouden kestävyyttä, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 2 kohdan b alakohdassa edellytetään. Talousarvion tulopuoleen liittyvät uudistukset tuovat valtiolle merkittäviä lisätuloja. Verouudistuksen, verohallinnon uudistuksen ja mikroyritysten verojärjestelmän uudistuksen täysimääräisen täytäntöönpanon myötä kumulatiivisen vaikutuksen odotetaan johtavan 2,0–2,5 prosentin lisätuloihin suhteessa BKT:hen. Menopuolella menojen uudelleenarviointien ja valtion tai paikallisten talouden toimijoiden hallinnoinnin vahvistamiseen tähtäävien uudistusten odotetaan tuottavan 0,5–1,0 prosentin säästöt suhteessa BKT:hen, vaikka osa suunnitelman arvioista näyttäisikin olevan hieman suuria. Jos julkisen sektorin työntekijöiden yhtenäispalkkausta koskeva laki pannaan täytäntöön suunnitelmassa esitettyjen määrärahojen puitteissa, julkisen sektorin palkkamenot voisivat supistua suunnitelman mukaisesti merkittävästi, 1,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, vuosina 2024–2031. Myös eläkeuudistuksista (yleisen järjestelmän ja erityiseläkkeiden uudistus) syntyy säästöjä jo suunnitelman kattaman seitsemän vuoden jakson loppuun mennessä, mutta suurin osa säästöistä toteutuu pitkällä aikavälillä.

(33) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevalla uudistusten ja investointien kokonaisuudella edistetään EU:n yhteisiä painopisteitä, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 2 kohdan c alakohdassa edellytetään. Useimmat pidentämispyynnön taustalla olevat uudistukset edistävät yhteiskunnan ja talouden resilienssiä, sillä ne varmistavat julkisen talouden vakauden, parantavat julkisen sektorin tehokkuutta ja edistävät kestävää talouskasvua. Verohallinnon parantamista ja perusteellisten menojen uudelleenarviointien laatimista koskevien sitoumusten ansiosta varoja voitaisiin ajan mittaan kohdentaa uudelleen painopisteisiin, joilla edistetään talouden suorituskykyä ja sosiaalisia parannuksia. Vähimmäispalkan määrittämismekanismin uudistamisella olisi varmistettava vähimmäispalkan asianmukainen taso, jossa otetaan huomioon sosiaaliset ja taloudelliset painopisteet. Eläkeuudistuksilla (yleinen järjestelmä ja erityiseläkkeet) turvataan järjestelmän kestävyys ja parannetaan eläkkeiden kohtuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Verohallinnon digitalisaation parantamisella on tarkoitus edistää digitaalista siirtymää. Sopeutuskauden pidentämispyynnön perustana olevat uudistukset ja investoinnit eivät suoraan liity EU:n muihin yhteisiin painopisteisiin eli energiaturvallisuuden varmistamiseen ja puolustusvoimavarojen kehittämiseen, vaikka energiaturvallisuuden varmistaminen sisältyykin Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman.

(34) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevalla uudistusten ja investointien kokonaisuudella vastataan joihinkin asiaankuuluviin ([12]) eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä annettuihin maakohtaisiin suosituksiin, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 2 kohdan d alakohdassa edellytetään. Uudistusten odotetaan erityisesti edistävän vuonna 2023 annettua maakohtaista suositusta, jonka mukaan Romaniaa kehotettiin korjaamaan liiallinen alijäämänsä ja puuttumaan liialliseen epätasapainoon. Suunnitelman perustana olevassa makrotalouden skenaariossa vaihtotaseen alijäämän arvioidaan vuonna 2024 supistuvan 7,7 prosentista suhteessa BKT:hen 4,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2031. Suurin osa vaikutuksista johtuu julkisen talouden alijäämän supistumisesta, jota sopeutusuran pidentämistä koskevan pyynnön perustana olevat uudistukset tukevat. Julkisten menojen kasvun hidastumisen ja varovaisen tulopolitiikan (eläkkeiden ja julkisen sektorin palkkojen maltilliset korotukset sekä vähimmäispalkkauudistus) odotetaan tukevan kilpailukykyä.

(35) Vähimmäispalkkauudistuksen ja eläkeuudistuksen odotetaan vastaavan osaltaan vuoden 2019 maakohtaisiin suosituksiin, jotka koskivat tarvetta varmistaa objektiivisiin kriteereihin perustuva vähimmäispalkan määrittäminen työpaikkojen luomisen ja kilpailukyvyn mukaisesti. Julkisten menojen järjestelmän rakenneuudistusta koskevien uudistusten (menojen uudelleenarvioinnit) ja julkisen sektorin palkkajärjestelmän uudistuksen odotetaan auttavan vastaamaan vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisiin suosituksiin, jotka koskivat tarvetta parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta sekä julkishallinnon laatua ja tehokkuutta. Lisäksi eläkeuudistus ja erityiseläkkeiden uudistus auttavat vastaamaan vuonna 2019 annettuun maakohtaiseen suositukseen julkisen eläkejärjestelmän kestävyyden ja toisen pilarin eläkerahastojen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden varmistamisesta. Verouudistus ja verohallinnon uudistus edistävät osaltaan vastaamista vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisiin suosituksiin, jotka koskivat julkisen talouden kestävyyden varmistamista sekä verosäännösten noudattamisen ja veronkannon tehostamista. Useimmista sopeutuskauden pidentämistä tukevista toimenpiteistä odotetaan olevan apua vastattaessa finanssipolitiikan harjoittamista koskeviin vuosien 2022 ja 2023 maakohtaisiin suosituksiin, jotta julkisen talouden liiallisen alijäämän tilanne saataisiin lopetettua.

(36) Suunnitelmalla varmistetaan, että elpymis- ja palautumistukivälineen kattamalla ajanjaksolla kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien suunniteltu kokonaistaso pysyy keskimäärin toteutuneella tasolla, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 4 kohdassa edellytetään.

Taulukko 5: Suunnitelmaan sisältyvät kansallisesti rahoitetut julkiset investoinnit (% suhteessa BKT:hen)

Keskimääräinen taso elpymis- ja palautumissuunnitelman kattamalla ajanjaksolla (2021–2026)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Keskiarvo suunnitelman voimassaoloaikana (2025–2028)
4,1	5,3	5,6	4,8	4,3	4,1	3,6	3,2	5,0

Lähde: Romanian keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma.

(37) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuuden voidaan katsoa olevan johdonmukainen elpymis- ja palautumissuunnitelman ja monivuotisen rahoituskehyksen puitteissa sovitun kumppanuussopimuksen sitoumusten kanssa, kuten asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklan 2 kohdan d alakohdassa edellytetään. Asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimusten mukaisesti kunkin sitoumuksen odotetaan jatkavan ja täydentävän Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman tai Romanian eurooppalaista koheesiopolitiikkaa koskevan kumppanuussopimuksen puitteissa tehtäviä toimia sekä vastaavan maakohtaisiin suosituksiin ja yhteen tai useampaan EU:n yhteiseen painopisteeseen.

(38) Yhteenvetona voidaan todeta, että sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistusten ja investointien kokonaisuuden arvioidaan kokonaisuutena täyttävän asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklassa säädetyt kriteerit. Tämän vuoksi sopeutuskausi voidaan pidentää neljästä vuodesta seitsemään, kuten suunnitelmassa esitetään.

([12]) ”Asiaankuuluvina” pidetään maakohtaisia suosituksia, i) jotka neuvosto on hyväksynyt vuodesta 2019 lukien, ii) jotka eivät ole vanhentuneita (arvio: ”Ei arvioitu / Ei lisättävää”) ja joita jäsenvaltion ei viimeisimmän eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä toteutetussa seurannassa ole vielä arvioitu toteuttaneen kokonaan tai joiden noudattamisessa jäsenvaltion ei ole arvioitu vielä edistyneen merkittävästi (arvio saatavilla osoitteessa CeSaR (europa.eu)), iii) jotka eivät liity puhtaasti finanssipoliittisiin vakaus- ja kasvusopimuksen näkökohtiin, ja iv) jotka eivät kata samaa haastetta uudelleen muotoiltuna.

Suunnitelmaan sisältyvät muut uudistus- ja investointiaikeet, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä yksilöityihin keskeisiin haasteisiin ja edistetään unionin yhteisiä painopisteitä

(39) Sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistusten ja investointien kokonaisuuden lisäksi suunnitelmassa kuvataan aikomuksia, jotka liittyvät muihin investointeihin, joilla vastataan osaan eurooppalaisen ohjausjakson ja erityisesti maakohtaisten suositusten, makrotalouden epätasapainoa koskevaan menettelyyn liittyvät suositukset mukaan lukien, yhteydessä yksilöidyistä haasteista ja edistetään EU:n yhteisiä painopisteitä.

(40) Oikeudenmukaiseen vihreään ja digitaaliseen siirtymään liittyvän yhteisen painopisteen ja asetuksessa (EU) 2021/1119 asetettujen ilmastotavoitteiden osalta suunnitelma sisältää uudistuksia ja investointeja, joilla tuetaan suurteollisuuden (teräs- ja kemianteollisuus) hiilestä irtautumista sähköistämällä tuotantoprosesseja ja siirtymällä käyttämään uusiutuvaa vetyä tai uusiutuvia vetypolttoaineita. Järjestelmän kokonaisbudjetti on 1 miljardi euroa, ja maksut suoritetaan vuosina 2025–2031. Järjestelmä on tarkoitus rahoittaa myymällä kasvihuonekaasujen (hiilidioksidin) päästöoikeuksia. Suunnitelmaan sisältyy myös investointiohjelma pääasiallisen kasteluinfrastruktuurin (2,3 miljardia euroa) ja viemäriverkon (34 miljoonaa euroa) kunnostamiseksi. Nämä toimenpiteet auttavat vastaamaan vuosina 2022 ja 2023 annettuihin maakohtaisiin suosituksiin, jotka koskevat tarvetta vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa energiasiirtymää ottamalla uusiutuva energia nopeammin käyttöön ja parantamalla verkkokapasiteettia, jotta uusi kapasiteetti saataisiin käyttöön markkinoilla. Suunnitelmassa ei ole kuvattu vihreän ja digitaalisen siirtymän oikeudenmukaisuuteen liittyviä näkökohtia.

(41) Yhteiskunnan ja talouden resilienssiin liittyvän yhteisen painopisteen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin osalta suunnitelma sisältää uuden valtion tukitoimien järjestelmän investoinneille, joilla tuetaan alueellista kehitystä toteuttamalla laajamittaisia investointihankkeita, jotka kohdennetaan ylimmän laatutason aloille ja joilla tuetaan taloudellisen toiminnan monipuolistamista muita heikommassa asemassa olevilla alueilla. Määrärahat ovat yhteensä 450 miljoonaa euroa. Suunnitelmassa on myös strategisten investointien valtiontukijärjestelmä, johon sisältyy avustuksia, verohelpotuksia ja hallinnon yksinkertaistamistoimenpiteitä (lyhennetään lupien määräaikoja, tarjotaan maata suoraan valtion tai paikallisten viranomaisten omistamien julkisen tai yksityisen sektorin investointien toteuttamiseen sekä tarjotaan liikenneinfrastruktuurin ja investointien kannalta välttämättömiä yleishyödyllisiä palveluja). Järjestelmän kokonaisbudjetti on 1 miljardi euroa, ja maksut suoritetaan vuosina 2025–2031. Järjestelmän piirissä voivat olla seuraavat alat: elintarviketeollisuus, kemianteollisuus, lääketeollisuus, metallurginen teollisuus, puolustusteollisuus, metallirakennusteollisuus, koneiden ja laitteiden rakentaminen ja koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden sekä sähkölaitteiden valmistus. Toimenpiteillä autetaan vastaamaan vuonna 2020 annettuihin maakohtaisiin suosituksiin maksuvalmiustuen antamisesta yrityksille.

(42) Energiaturvallisuuteen liittyvän yhteisen painopisteen osalta suunnitelmassa mainitaan Romanian osallistuminen rajat ylittäviin energiansiirtoinfrastruktuurialoitteisiin, joilla pyritään parantamaan Euroopan energiaturvallisuutta. Tällaisia aloitteita ovat eteläinen kaasukäytävä, BRUA-käytävä (Bulgaria, Romania, Unkari ja Itävalta) ja Trans-Balkan-käytävä.

(43) Puolustusvoimavaroihin liittyvän yhteisen painopisteen osalta suunnitelma sisältää uusia aloitteita, joilla säännellään valmistusteollisuuteen merkittävästi vaikuttavien investointien helpottamiseen sovellettavaa yleistä oikeudellista kehystä,. Yksi näistä aloitteista on valtiontukijärjestelmä, jonka on tarkoitus kattaa muun muassa puolustusteollisuus.

(44) Suunnitelmassa on jonkin verran tietoa johdonmukaisuudesta ja tapauksen mukaan täydentävyydestä koheesiopolitiikan rahastojen ja Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelman kanssa ja Romanialle niistä syntyvistä hyödyistä. Suunnitelmassa korostetaan kansallisten ja EU:n rahastojen täydentävyyttä erityisesti merkittävien infrastruktuurihankkeiden ja maaseudun kehittämishankkeiden osalta ja sitä, että EU:n rahastojen käytön onnistuminen riippuu EU:n rahastojen tehokkaasta hallinnoinnista ja Romanian tasapainotetusta yleisestä talousarviosta myönnettävistä varoista.

(45) Suunnitelmassa esitetään yleiskatsaus EU:n yhteisiin painopisteisiin liittyvistä julkisten investointien tarpeista Romaniassa. Oikeudenmukaisen vihreän ja digitaalisen siirtymän osalta suunnitelmassa viitataan tukijärjestelmään, jossa teollisuuden tuotantoprosessit pyritään irrottamaan hiilestä sähköistämällä tuotantoprosesseja ja siirtymällä käyttämään uusiutuvaa vetyä tai uusiutuvia vetypolttoaineita. Yhteiskunnan ja talouden resilienssin ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin osalta suunnitelmassa todetaan erityisesti, että on pantava täytäntöön investointiohjelma pääasiallisen kasteluinfrastruktuurin kunnostamiseksi, valtiontukijärjestelmä valmistusteollisuuden investointihankkeiden tukemiseksi ja investointeja aluekehityksen varmistamiseksi, mukaan lukien laajamittaiset investointihankkeet. Puolustusvoimavarojen kehittämisen osalta suunnitelmassa todetaan, että on pantava täysimääräisesti täytäntöön strategisten investointien valtiontukijärjestelmä, johon sisältyy muun muassa avustuksia, verohelpotuksia ja muita tukimuotoja puolustusalan tukemiseksi.

Komission arvion päätelmä

(46) Kaiken kaikkiaan komission näkemys on, että Romanian suunnitelma täyttää asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset.

NEUVOSTON KOKONAISPÄÄTELMÄ

(47) Neuvosto suhtautuu myönteisesti Romanian keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliseen suunnitelmaan ja katsoo, että panemalla se täysimääräisesti täytäntöön voitaisiin edistää tervettä julkista taloutta ja tukea julkisen velan kestävyyttä sekä kestävää ja osallistavaa kasvua.

(48) Neuvosto panee merkille komission arvion suunnitelmasta. Neuvosto kuitenkin pyytää, että komissio esittää tulevia suunnitelmia koskevan arvionsa erillisenä asiakirjana eikä komission suosituksissa neuvoston suosituksiksi.

(49) Neuvosto panee merkille komission arvion nettomenopolusta ja tärkeimmistä suunnitelmaan sisältyvistä makrotaloudellisista oletuksista, myös suhteessa komission ennakolta toimittamaan ohjaukseen, sekä suunnitelmaan sisältyvän nettomenopolun vaikutukset julkisen talouden alijäämään ja velkaan. Neuvosto panee merkille komission arvion, jonka mukaan makrotaloutta ja julkista taloutta koskevat oletukset eroavat joissakin tapauksissa komission oletuksista, myös siksi, että niissä on otettu huomioon päivitetyt makrotaloutta ja julkista taloutta koskevat tiedot, mutta ovat yleisesti ottaen asianmukaisesti perusteltuja ja perustuvat päteviin taloudellisiin perusteluihin. Neuvosto panee merkille suunnitelman laajan finanssipoliittisen strategian ja näkymiin kohdistuvat riskit, jotka voisivat vaikuttaa makrotalouden skenaarion ja taustaoletusten toteutumiseen sekä suunnitelman nettomenopolun toteuttamiseen. Neuvosto panee merkille myös, että geopoliittiset riskit voivat luoda painetta puolustusmenoihin.

(50) Neuvosto odottaa Romanian olevan valmis mukauttamaan finanssipoliittista strategiaansa tarpeen mukaan sen nettomenopolun toteuttamisen varmistamiseksi. Neuvosto päättää seurata tiiviisti talouden ja julkisen talouden kehitystä, mukaan lukien suunnitelman skenaarion perusteena oleva kehitys.

(51) Neuvosto katsoo, että on perusteltua jatkaa keskustelua, jotta kumulatiivisten nettomenojen kasvuvauhdin vaikutuksista vuotuiseen valvontaan päästään yhteisymmärrykseen hyvissä ajoin ennen seuraavaa julkisen talouden valvontakierrosta.

(52) Neuvosto hyväksyy uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuuden, jonka Romania on esittänyt keskipitkän aikavälin suunnitelmassaan ja johon sopeutuskauden pidentäminen perustuu, ja suhtautuu myönteisesti pyrkimyksiin kvantifioida vaikutukset kasvuun ja julkisen talouden kestävyyteen. Neuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että Romanian esittämä uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuus huomioon ottaen on perusteltua pidentää sopeutuskautta neljästä vuodesta seitsemään vuoteen. Neuvosto panee merkille komission arvion, jonka mukaan sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistusten ja investointien kokonaisuus täyttää asetuksen (EU) 2024/1263 14 artiklassa säädetyt kriteerit, näin myös kun otetaan huomioon sen 36 artiklan 1 d kohdan siirtymäsäännös. Neuvosto panee merkille komission arvion, jonka mukaan uudistus- ja investointisitoumusten odotetaan parantavan talouden kasvupotentiaalia ja resilienssiä kestävällä tavalla ja tukevan julkisen talouden kestävyyttä. Neuvosto suosittaa, että Romania panee täysimääräisesti täytäntöön uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuuden, jotta sopeutuskauden pidentäminen olisi edelleen perusteltua.

(53) Neuvosto panee sopeutuskauden pidentämisen perustana olevien uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuutta koskevan arvion lisäksi merkille komission kuvauksen uudistuksista ja investointitarpeista ja -aikomuksista, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä yksilöityihin keskeisiin haasteisiin, ja korostaa, että on tärkeää varmistaa, että tällaiset uudistukset ja investoinnit toteutetaan. Neuvosto arvioi komission toimittamien raporttien perusteella näitä uudistuksia ja investointeja ja seuraa niiden täytäntöönpanoa eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa.

(54) Neuvosto odottaa Romanian antavan vuotuisissa edistymisraporteissa tietoja erityisesti edistymisestä neuvoston asettaman nettomenopolun toteuttamisessa ja laajempien uudistusten ja investointien toteuttamisessa eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä sekä sopeutuskauden pidentämisen perustana olleen uudistusten ja investointien kokonaisuuden toteuttamisessa.

(55) Neuvoston olisi asetuksen (EU) 2024/1263 17 artiklan mukaisesti suositettava Romanialle suunnitelmassa esitettyä nettomenopolkua ja hyväksyttävä uudistusten ja investointien kokonaisuus, johon sopeutuskauden pidentäminen seitsemään vuoteen perustuu,

SUOSITTAA, että Romania

1. varmistaa, että nettomenojen kasvu ei ylitä tämän suosituksen liitteessä I vahvistettuja enimmäismääriä;

2. toteuttaa annettuihin määräaikoihin mennessä tämän suosituksen liitteessä II vahvistetun uudistusten ja investointien kokonaisuuden, johon julkisen talouden sopeutuskauden pidentäminen seitsemään vuoteen perustuu;

Tehty Brysselissä 21 päivänä tammikuuta 2025.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

A. DOMAŃSKI

LIITE I

Nettomenojen nimellinen enimmäiskasvu
(vuotuinen ja kumulatiivinen kasvu, nimellisin luvuin)

Romania

Vuosi		2025	2026	2027	2028
Kasvu (%)	Vuotuinen	5,1	4,9	4,7	4,3
	Kumulatiivinen (*)	20,2	26,0	31,9	37,6

(*) Kumulatiiviset kasvuluvut lasketaan perusvuoden 2023 perusteella. Kumulatiivisia kasvulukuja käytetään valvontatilissä noudattamisen jälkikäteen toteutettavassa vuotuisessa seurannassa.

LIITE II

Uudistusten ja investointien kokonaisuus, johon sopeutuskauden pidentäminen seitsemään vuoteen perustuu

Romania

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Eläkeuudistus (Voimassa oleva elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpide: C8.R6,0.M214)	Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on varmistaa yleisen eläkejärjestelmän kestävyys. Uudistus sisältää seuraavat muutokset: uusi eläkkeiden laskentakaava, uusi eläkkeiden indeksointisääntö ja mekanismi eläkkeiden tilapäisten korotusten estämiseksi, rajoitetummat mahdollisuudet jäädä varhaiseläkkeelle, kannustimet työuran pidentämiselle, normaalin eläkeiän nostaminen automaattisesti elinajanodotteen mukaisesti, miesten ja naisten lakisääteisen eläkeiän yhtenäistäminen 65 vuodeksi vuoteen 2035 mennessä.	Normatiivinen säädös yleisen eläkejärjestelmän uudistuksesta tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2024.	Asiaa koskevan elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteen C8.R6,0.M214 tyydyttävä saavuttaminen. Laki pannaan täytäntöön suunnitelman mukaisesti.
Erityiseläkeuudistus (voimassa oleva elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpide: C8.R6,0.M215)	Uudessa lainsäädäntökehyksessä tarkistetaan erityiseläkkeitä, jotta ne vastaisivat paremmin maksuperusteisuuden periaatetta. Uusia erityiseläkeluokkia ei perusteta ja nykyisiä eläkeluokkia yksinkertaistetaan. Erityiseläkkeet lasketaan maksuperusteisuuden periaatteen, työvuosien määrän ja ansioihin sidotun mukautetun prosenttiosuuden perusteella. Vakuutusmaksukauden vähimmäispituus on sama kuin yleisessä eläkejärjestelmässä. Erityiseläke ei saa olla suurempi kuin vakuutusmaksukaudella ansaitut tulot.	Normatiivinen säädös erityiseläkkeiden mukauttamisesta maksuosuusperiaatteeseen tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.	Asiaa koskevan elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteen C8.R6,0.M215 tyydyttävä saavuttaminen.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Vähimmäispalkkauudistus [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteeseen C13.R5,0.M392]	Perustetaan objektiivisiin kriteereihin perustuva vähimmäispalkan määrittämismekanismi, jolla tuetaan työpaikkojen luomista ja kansallista kilpailukykyä ja johon sisältyy bruttomääräisen vähimmäispalkan mukauttaminen ennustettuun inflaatiovauhtiin ja tuottavuuden kasvuun. Jos mukautetun bruttomääräisen vähimmäispalkan ja seuraavan vuoden ennustetun keskimääräisen bruttomääräisen vähimmäispalkan välinen uusi suhdeluku on alle 45 prosenttia, bruttomääräistä vähimmäispalkkaa voidaan lisäksi mukauttaa 0–50 prosentilla ennustetusta tuottavuuden kasvusta, mutta suhdeluku ei saa koskaan olla suurempi kuin 50 prosenttia.	**Viimeistään v. - 2025 ensimmäisellä neljänneksellä:** Uutta vähimmäispalkkajärjestelmää säätelevä laki tulee voimaan.	Normatiivinen säädös tulee voimaan.
Julkisen sektorin palkkauudistus [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteeseen C14.R4,0.M420]	Varmistetaan oikeudenmukainen ja kestävä palkkapolitiikka tarkistamalla kunkin julkisen sektorin ammattiryhmän hierarkiakertoimia, ottamalla uudelleen käyttöön paikallishallinnon työntekijöiden palkkataulukot, tarkistamalla korvausjärjestelmää ja rajoittamalla rahallisten korvausten määrä 20 prosenttiin peruspalkasta. Varmistetaan julkisen sektorin työntekijöiden palkkausjärjestelmän julkistaloudellinen kestävyys. Tätä varten uudistus tulee voimaan vasta sitten, kun julkisen talouden alijäämä on EKT-perusteisesti alle 5 prosenttia suhteessa BKT:hen (myös jos tämä edellyttää uudistuksen ajoituksen muuttamista elpymis- ja palautumissuunnitelmassa). Uusi järjestelmä pannaan täytäntöön finanssipoliittista vastuuta koskevan lain säännösten mukaisesti. Uudistuksella varmistetaan, että julkiset palkkamenot pysyvät keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman määrärahojen puitteissa.	**Jos julkisen talouden alijäämä on alle 5 prosenttia suhteessa BKT:hen:** **Vaihe 1:** Virkamiesten palkkoja ja palkkioita koskeva uusi oikeudellinen kehys hyväksytään ja tulee voimaan, jolloin varmistetaan, että julkisen sektorin palkkamenot pysyvät keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman ennusteiden mukaisena tai sitä pienempänä suhteessa BKT:hen. **Vaihe 2:** Kaikkina keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman kattamina vuosina pysytään tiukasti suunnitelman ennusteissa, jotka koskevat palkkamenoja suhteessa BKT:hen.	Uusi lainsäädäntökehys tulee voimaan, kun julkisen talouden alijäämä on supistunut alle 5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuosina 2024–2031 julkisen sektorin palkkakustannuksia supistetaan 1,5 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisen suunnitelman ennusteiden mukaisesti.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Mikroyritysten verotuksen uudistus [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteeseen ja tavoitteeseen C8.R4,0.M206]	Mikroyritysten verojärjestelmän soveltamisalaa supistetaan asteittain. Varmistetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteen 206 tavoitteiden täysimääräinen noudattaminen muun muassa tarkistamalla järjestelmän tukikelpoisuuskynnystä (ja mahdollisesti mukauttamalla se alv-kynnysarvoon keskipitkällä aikavälillä) ja päivittämällä mikroyritysten verokanta. Uudistus tuottaa nykyiseen järjestelmään verrattuna lisätuloja vähintään 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025 ja sen jälkeen.	**Viimeistään v. - 2025 ensimmäisellä neljänneksellä:** Mikroyritysten verotusjärjestelmää muuttavan lain valmistelu ja voimaantulo vuoden 2025 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä, jotta verotusjärjestelmä vastaisi elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitetta 206.	Mikroyritysten verojärjestelmän tukikelpoisuusedellytyksiä muuttava normatiivinen säädös tulee voimaan, jotta tukikelpoisuusedellytykset vastaisivat elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitetta 206 ja järjestelmä tuottaisi lisätuloja 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Verokehyksen tarkistaminen [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteisiin ja tavoitteisiin C8.R4,0.M207, C8.R4,0.M208 ja C8.I7,0.M237]	Toteutetaan verouudistus, joka edistää julkisen talouden vakauttamista ja parempia taloudellisia kannustimia. Uudistuksen talousarviovaikutuksen pitäisi olla vuonna 2025 vähintään 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Siitä on vähennetty eläketulojen verovapaan kynnysarvon nostamisen vaikutus (0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen). Uusien toimenpiteiden kokonaisvaikutus suhteessa BKT:hen on siis 1,3 prosenttia vuonna 2025. Koska toimenpiteet toteutetaan vuoden 2025 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä, uusien toimenpiteiden koko vuoden pysyvän vaikutuksen olisi oltava olla 1,7 prosenttia suhteessa BKT:hen. Otetaan käyttöön kiinteistöveron alaisten kiinteistöjen arvioinnissa käytettävä tietojärjestelmä, jossa on seuraavat ominaisuudet: — eri laitosten hallussa olevia kiinteistöjä koskevia tietoja sisältävien tietokantojen yhteentoimivuus — asiasta vastaavan valtiovarainministeriön erityisosaston käyttöönotto — asuinkiinteistöjen myyntihintarekisterin perustaminen, asuinkiinteistöjen massa-arviointimallin kehittäminen — mekanismin perustaminen kiinteistöjen verotettavan arvon määrittämiseksi markkina-arvon arviointimekanismeja käyttäen.	**Viimeistään v. - 2025 ensimmäisellä neljänneksellä:** **Vaihe 1:** Laaditaan (elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteen 205 puitteissa laaditun) Maailmanpankin veroraportin pohjalta raportti, jossa esitetään kaksi verouudistuksen skenaariota ja yksityiskohtaiset toimenpiteet. Toimenpiteiden olisi katettava kaikki verotuksen ja sosiaaliturvamaksujen alat. **Vaihe 2:** Hallitus hyväksyy muistion, joka sisältää edellä mainitun selvityksen perusteella toteutettavat erityiset verotoimenpiteet. Toimenpiteiden olisi oltava elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteiden 207, 208 ja 237 sekä verouudistuksen tavoitteen 1 mukaisia. **Vaihe 3:** Hallitus järjestää julkisen keskustelun verolain muutoksista. **Vaihe 4:** Toimenpiteiden täytäntöönpano ja voimaantulo viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2025. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 5:** Elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteen 237 saavuttamiseksi kehitetään tietotekniikkajärjestelmä automatisoidun kiinteistöjen arviointimallin toteuttamiseksi kiinteistöverotusta varten, tuetaan uutta markkina-arvoon perustuvaa lähestymistapaa ja otetaan käyttöön kiinteistöverotusta käsittelevä erityisosasto.	Vaihe 1: Viranomaisten selvitys. Vaihe 2: Hallitus hyväksyy muistion uudistuksen päätavoitteiden mukaisesti, Vaihe 3: Julkinen keskustelu yksityisen sektorin kanssa. Vaihe 4: Uudistuksen tavoitteen 1 mukaisten toimenpiteiden voimaantulo. Vaihe 5: Viranomaisten selvitys.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Verohallinnon uudistus [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteisiin ja tavoitteisiin C8.I2,0.M225, C8.I2,0.M226, C8.I2,0 M226a, C8.I3,0 M227]	Päätavoitteena on parantaa verohallintoa ja tuottaa valtiolle lisätuloja vähintään 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2026. Uudistuksella on erityisesti seuraavat tavoitteet: Tuetaan verohallintoviraston petostentorjuntayksikköä reaaliaikaisella seurantatyökalulla, jolla voidaan havaita suuririskiset verotettavat ostot, jotka liittyvät yhteisön sisällä, kauttakulkuna tai kotimaassa suoritettaviin liiketoimiin. Otetaan käyttöön analyyttiset välineet ja erityinen petostentorjuntamoduuli arvonlisäverovajeen korjaamiseksi ja analysoimiseksi. Parannetaan valmiuksia havaita sääntöjenvastaisuuksia sellaisissa järjestelmissä kuten e-Invoice, SAF-T, e-AMEF, e-DU, e-VAT, DAC-7 ja CESOP. Laajennetaan ”ennakoivan analyysin” ohjelma kattamaan laajempi veronmaksajien kirjo, mikä parantaa arvonlisäveroa ja yhtiöveroa koskevien verotarkastusten tehokkuutta. Perustetaan veronmaksajien riskiluokitusjärjestelmä ja kehitetään työkalu, jolla hallitaan ja analysoidaan suuria tietomääriä veronmaksajien riskiluokkien määrittämistä varten. Nykyaikaistetaan veronmaksajien hallintojärjestelmät ja varmistetaan niiden yhteentoimivuus muiden valtion laitosten järjestelmien kanssa verotietojen hallinnan sekä reaaliaikaisen varojen ja transaktioiden saatavuuden parantamiseksi. Uudistetaan tietojärjestelmä tarkastusten ja verotarkastusten viivästysten vähentämiseksi. Muutetaan maksukyvyttömyyslainsäädäntöä, jotta maksukyvyttömäksi julistautuvia yrityksiä on helpompaa valvoa ja arvonlisäverovaje supistuu. Otetaan käyttöön automaattinen maksumekanismi vapaaehtoisen noudattamisen lisäämiseksi sekä joustavia mekanismeja, joissa irtaimistoa voidaan myydä vähittäiskauppakeskuksissa. Perustetaan erityisosasto, joka laatii riskianalyyseja malleja käyttäen, ottaa käyttöön petostentorjuntamoduuleja, määrittää arvonlisäverovajeen ja vahvistaa veronkierron torjuntavalmiuksia verohallintovirastossa.	**Viimeistään v. 2025 ensimmäisellä neljänneksellä (APIC:n osalta vuoden 2026 viimeinen neljännes):** **Vaihe 1:** Otetaan käyttöön varhaisen havaitsemisen mekanismi, jota sovelletaan yhteisön sisäisiin ostoihin, kauttakulkuun ja kotimaisiin liiketoimiin liittyviin arvonlisäveropetoksiin. **Viimeistään v. - 2025 toisella neljänneksellä:** **Vaihe 2:** Otetaan käyttöön petostentorjuntamoduuleja karusellipetosepäilyn kohteena olevien transaktioiden analysoimiseksi ja tunnistamiseksi (CARUSEL, INDFISC, TRANSPRISC, COMRISC ja RORISC). **Viimeistään v. - 2025 toisella neljänneksellä:** **Vaihe 3:** Saatetaan päätökseen seitsemän digitalisointihanketta, jotka ovat e-Invoice, SAF-T, e-AMEF, e-DU, e-VAT, DAC-7 ja CESOP. **Viimeistään v. - 2025 ensimmäisellä neljänneksellä:** **Vaihe 4:** Tehostetaan suurten veronmaksajien verosuunnittelumekanismin valvontaa ja laajennetaan tämä mekanismi koskemaan keskisuuria veronmaksajia APIC:n käyttöönoton jälkeen. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 5:** Integroidaan ja yhdistetään sisäisiä tietokantoja, kehitetään uusi järjestelmä veronmaksajien 360 asteen profiloinnin konseptin pohjalta ja varmistetaan yhteentoimivuus valtion laitosten tietojärjestelmien kanssa. **Viimeistään v. - 2026 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 6:** Otetaan käyttöön nykyaikainen veronkantomekanismi, jossa veronmaksajat voivat valita mahdollisen maksaa ilmoitettuja verovelkoja toistuvasti. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 7:** Perustetaan ja otetaan käyttöön tietotekniikan, ekonometrian ja rahoitusanalyysin asiantuntijoista koostuva erityisosasto, joka määrittää riskit ja verovajeet.	Vaiheet 1–7: Viranomaisten selvitykset. Tulojen suhde BKT:hen kasvaisi vähintään 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2026 verrattuna vuoteen 2024. Siihen eivät sisälly vuosina 2025 ja 2026 tehtävien veropohjiin ja verokantoihin vaikuttavien uusien toimenpiteiden vaikutukset. Niitä arvioidaan huhtikuussa 2027 kansantalouden tilinpidon perusteella.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Julkisten menojen järjestelmän rakenneuudistus / menojen uudelleenarvioinnit [Lisäys elpymis- ja palautumissuunnitelman välitavoitteisiin C8.R3.M202, C8.I5,0.M234, C13.R5,0.M392 ja C14.R1,0. T403]	Perustetaan tietokanta hankintojen keskimääräisistä kustannuksista sekä valvontamekanismi, jolla seurataan perusteetonta menojen kasvua ja puututaan siihen. Tietokannan avulla voidaan myös keskittää tiettyjen tavaroiden ja palvelujen hankintaa, supistaa kustannuksia ja ottaa käyttöön julkisten laitosten menonormeja. Toteutetaan vuosittain julkisten menojen uudelleenarviointeja, joissa asetetaan pakollisia säästötavoitteita ja yksilöidään toimenpiteet niiden saavuttamiseksi menojen uudelleenarviointien strategisen aikataulun mukaisesti. Parannetaan standardoituihin tavaroihin ja palveluihin liittyvien julkisten menojen tehokkuutta valtionhallinnossa. Otetaan terveydenhuoltojärjestelmässä käyttöön pelastusjärjestelmässä tarvittavien lääkinnällisten laitteiden ja tarvikkeiden keskitetty hankinta. Päivitetään ja uudistetaan kansallisen talousarvion laatimisessa ja hallinnoinnissa käytettävä tietojärjestelmä talousarviotietojen hallinnoinnin parantamiseksi, talousarvion avoimuuden lisäämiseksi sekä seurannan ja raportoinnin parantamiseksi. Lisäksi lisätään menojen uudelleenarviointiin osallistuvan erikoistuneen henkilöstön määrää. Tarkistetaan oikeudellista kehystä, jolla vahvistetaan valtiovarainministeriön sekä keskus- ja paikallisviranomaisten velvollisuutta seurata menojen uudelleenarviointien toteuttamista.	**Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 1:** Perustetaan tietokanta ja valvontamekanismi kustannuksille, jotka ylittävät julkisten laitosten keskimääräiset kustannukset 20 prosentilla. **Kaikkina suunnitelman kattamina vuosina (2025–2031):** **Vaihe 2:** Toteutetaan vuosittain alakohtaisia menotarkasteluja ja toteutetaan päätelmiä ja suosituksia talousarviomenettelyssä noudattaen vahvistettua vuosiaikataulua. **Vähitellen v. 2024 viimeiseltä neljännekseltä v. 2030 toiselle neljännekselle:** **Vaihe 3:** Lisätään keskitetysti hankittavien tavaroiden ja palvelujen luokkia ensisijaisille aloille, joilla menot ovat suuret. Kasvatetaan Romanian keskitetyistä hankinnoista vastaavan viranomaisen (ONAC) hankintamenettelyjen osuutta Romanian kaikkien hankintaviranomaisten kaikista hankintamenettelyistä keskimäärin 0,25 prosenttia vuodessa seuraavien seitsemän vuoden aikana. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 4:** Otetaan valtiovarainministeriössä käyttöön erityisosasto, jonka henkilöstö seuraa julkisten menojen järjestelmiä tulosindikaattoreiden avulla ja osallistuu Maailmanpankin tuella järjestettävään erityiskoulutukseen. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 5:** Laaditaan oikeudellinen kehys tulosindikaattoreiden täytäntöönpanemiseksi keskus- ja paikallisviranomaisten tasolla.	Vaihe 1: Viranomaisten selvitys. Vaihe 2: Julkaistaan vuosittain kaksi menokatsausta tietyistä aloista tai toimista. Katsaukset sisältävät pakollisia säästötavoitteita. Vaihe 3: Viranomaisten selvitys, jossa osoitetaan ONACin hankintamenettelyjen osuuden kasvu. Vaihe 4: Viranomaisten selvitys. Vaihe 5: Normatiivinen säädös tulee voimaan viimeistään v. 2025 viimeisellä neljänneksellä.

	Päätavoitteet	Keskeisten vaiheiden kuvaus ja ajoitus ([1])	Seurantaindikaattori(t)
Yritysrahoituksen uudistus (uusi toimenpide)	Vahvistetaan investoinneista ja eurooppalaisista hankkeista vastaavan ministeriön hallinnollisia valmiuksia osoittaa varoja pk-yritysten tukemiseen oman pääoman muodossa, edistää pitkän aikavälin taloudellista kehitystä, houkutella sijoittajia ja luoda työpaikkoja.	**Viimeistään v. - 2026 toisella neljänneksellä:** Uudistetaan yritysympäristön tukemiseen tarkoitettujen varojen kohdentamista koskeva institutionaalinen kehys – pk-yritysten tukemiseen tarkoitettu pääomasijoitusrahasto.	Rahaston käyttöönotosta annettu laki sekä valmistusteollisuudelle myönnettäviä avustuksia, verohyvityksiä ja verotuspoistoja koskeva erityislainsäädäntö tulevat voimaan.
Valtionyritysten menojärjestelmän uudistus (uusi toimenpide)	Laaditaan talouden toimijoista diagnostisia analyyseja, joiden tarkoituksena on — vähentää tappioita ja erääntyneitä maksuja — päivittää suoritetuista palveluista perittäviä maksuja ja vähentää toimintamenoja, mikä johtaa valtion talousarviosta maksettavien tukien ja siirtojen vähenemiseen, nettovoittojen kasvuun ja julkisen talouden tulojen kasvuun — tunnistaa tuottamattomat ja toimimattomat omaisuuserät ja ehdottaa niiden käyttöä ja/tai hävittämistä koskevia toimenpiteitä — ottaa käyttöön menosäännöt erityisesti sellaisten kustannuslajien osalta, jotka eivät liity suoraan tuotantoprosessiin tai palvelujen tarjoamiseen. Uudistuksessa olisi noudatettava aukottomasti valtionyritysten riippumattomuuden periaatetta ja niiden tuottavuutta koskevaa vaatimusta. Yhdessä näiden toimenpiteiden pitäisi johtaa siihen, että keskus- ja paikallishallinnon siirrot ja tuet valtionyrityksille ovat 0,25 prosenttia suhteessa BKT:hen koko suunnitelmakauden ajan.	**Viimeistään v. - 2025 kolmannella neljänneksellä:** **Vaihe 1:** Laaditaan diagnostinen analyysi toimintamenojärjestelmästä, tulojärjestelmästä ja maksujen päivitysmekanismeista sekä talouden toimijoiden tukijärjestelmästä. **Viimeistään v. - 2025 viimeisellä neljänneksellä:** **Vaihe 2:** Laaditaan sääntelykehys toimintamenojärjestelmän parantamiseksi, julkisten varojen hallinnoinnin parantamiseksi, menosääntöjen käyttöön ottamiseksi ja julkisista varoista riippuvuuden vähentämiseksi viimeistään vuoden 2025 viimeisellä neljänneksellä.	Vaihe 1: Viranomaisten selvitys. Vaihe 2: Sääntelykehys tulee voimaan. Uudistuksen olisi johdettava siihen, että keskus- ja paikallishallinnon siirrot valtionyrityksille supistuvat 0,25 prosenttiin suhteessa BKT:hen koko suunnitelmakauden ajan (suhteessa vuoden 2023 tasoon).

([1]) Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden ajoitus on ohjeellinen ja vastaa asiaa koskevassa neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä annettuja sitoumuksia.